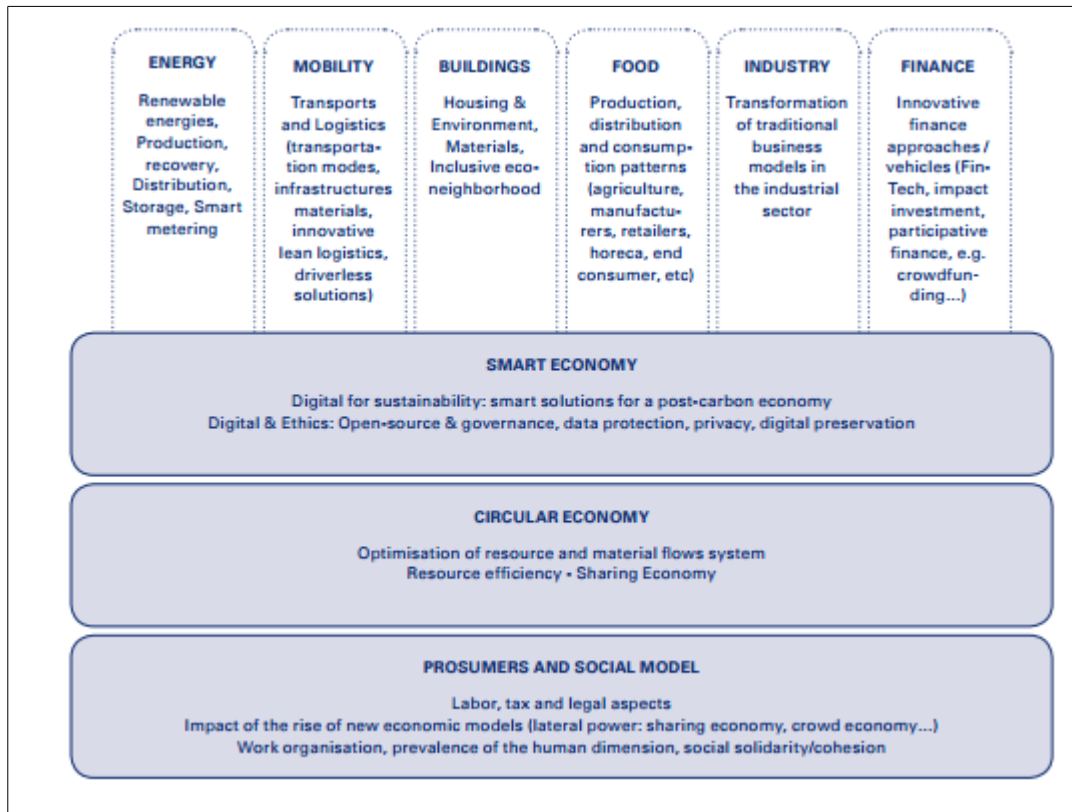

De Toekomstagenda Duurzaam Gelderland

1. Inleiding

In het frame voor de duurzame toekomstagenda Gelderland staat de integrale visie én agenda centraal. Het metabolisme en het samenhangend ecosysteem van het Gelders sociaal/economisch weefsel is waardegestuurd. Daarbij kiezen we bewust voor sturing op waarden als openheid, inclusiviteit en transparantie in een circulaire en energieneutrale samenleving.

We laten ons inspireren door het werk in andere regio's, zoals de Metropoolregio Rotterdam/Den Haag, Noord-Frankrijk en Luxemburg die met Jeremy Rifkin z'n team concrete ontwikkelpaden naar een volgende economie vorm geven (zie samenhangend schema 1). Ook wij gebruiken het integrerend concept van het internet of things (smart economy), de circulaire economie (the ecology of things) en de zero marginal cost society (de rol van prosumers, nieuwe sociale modellen, nieuwe verdienmodellen en institutionele werkelijkheden). Daarbij hebben we aandacht voor wezenlijke velden als energie, mobiliteit, gebouwde omgeving, voedsel, industrie en financiën. We voegen hier, op de aanpak van de andere regio's de aandacht voor Governance aan toe. Het delen van kennis en informatie, het sturen op kwaliteit, nieuwe verdienmodellen, het beheer van commons (als duurzame energie, waardevol landschap en biodiversiteit) en het bouwen van toekomstgerichte vormen van besluitvorming.

Afbeelding 1: Samenhang van thema's en dwarsverbindingen

2. Transformatieve innovatie

Binnen het programma van Wijk van de Toekomst, één van de centrale en samenhangende programma's binnen het Gelders Energieakkoord, worden de volgende innovatieve domeinen onderscheiden.

- Technische innovatie, veelal instrumenteel. Vanuit autonome én gestuurde technologische ontwikkeling
- Sociale innovatie: zowel gericht op wijkprocessen als besluitvorming van individu naar gedrag en investeringen, collectief en/of particulier
- Governance innovatie:
 - Gericht op nieuwe rollen overheid, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld, nieuwe rollen in de democratie, nieuw governance instrumentarium
 - Gericht op nieuwe businessstructuren en financieel instrumentarium: Van de coöperatieve ondernemingen vanuit burgers en ondernemingen, ppm constructies met borgings van 'good governance' door overheden met invloed/sturing vanuit publiek aandeelhouderschap, tot het faciliterend financieel instrumentarium (subsidies, kennisvouchers, garantstellingen oa) om

een volwassen maatschappelijk veld en transitioneel ondernemerschap te ondersteunen.

We spreken in deze toekomstagenda over ‘transformatieve’ innovatie.

Het knooppunt innovatie (www.knooppuntinnovatie.nl) citeert Jaap Boon hierover: “Transformatieve innovaties zijn het meest ingrijpend. Feitelijk wordt alles gewijzigd. Bestaande routines voldoen niet meer. De organisatievorm, de organisatiecultuur en de werkprocessen veranderen ingrijpend. Er ontstaan nieuwe klantrelaties en de organisatie is actief op andere markten. Dit alles betekent dat de waarden die aan de organisatie ten grondslag liggen onder druk komen te staan en geleidelijk nieuwe waardepatronen ontstaan. Leren in transformatieve processen betekent het zoeken naar een nieuwe identiteit, het opnieuw doordenken van de betekenis van de organisatie en het opnieuw formuleren van de maatschappelijke betekenis. Het gaat om derde-orde leren waarbij nieuwe waarden tot stand komen”. Jaap Boon maakt het onderscheid tussen verbeteren, vernieuwen en transformeren en brengt dit in het volgende overzicht:

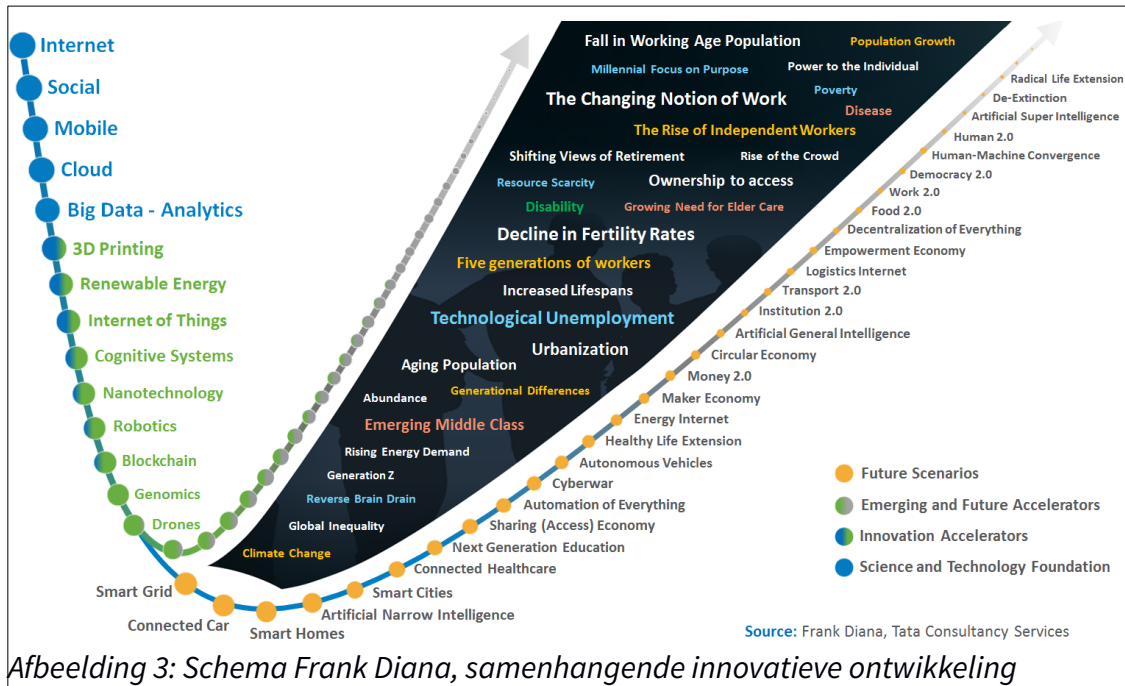
Type innovatie	Vernieuwen	Concepten	Afbreken	Behouden	Procesdimensies
Verbeteren	Producten, diensten, ICT en routines	Doorlooptijd Volume Kwaliteit/prijs	Routines	Markt, cultuur, organisatie	Efficiëntie: 1 dag – 3 maanden Effectiviteit: 1-2 jaar
Vernieuwen	Markten, producten, diensten, processen	Verkennen Vernieuwen Verkopen	Routines, ICT en bedrijfsprocessen	Markt, cultuur, competenties	Productverbetering: 1-2 jaar Marktverandering: 2-5 jaar
Transformeren	Markten, producten, diensten, processen, waarden en competenties	Nieuwe percepties Communicatie & vertrouwen	Vrijwel alles	Vrijwel niets	Waardenwijziging: 10-20 jaar

Afbeelding 2: Overzicht, J. Boon, typologie transformatie

De focus op transformatieve innovatie betekent dat de GEA partners vanuit een systemische verandering analyseren (wezenlijk impact van bv het Internet of Things, wezenlijke nieuwe vormen van mobiliteit zoals de autonome elektrische auto, structureel andere verdienmodellen als zero marginal cost structuren, andere schaal van communicatie/communicatiedragers zoals het Internet of Things op een infrastructuur van zeer snelle en preciese communicatiemiddelen en sensoren).

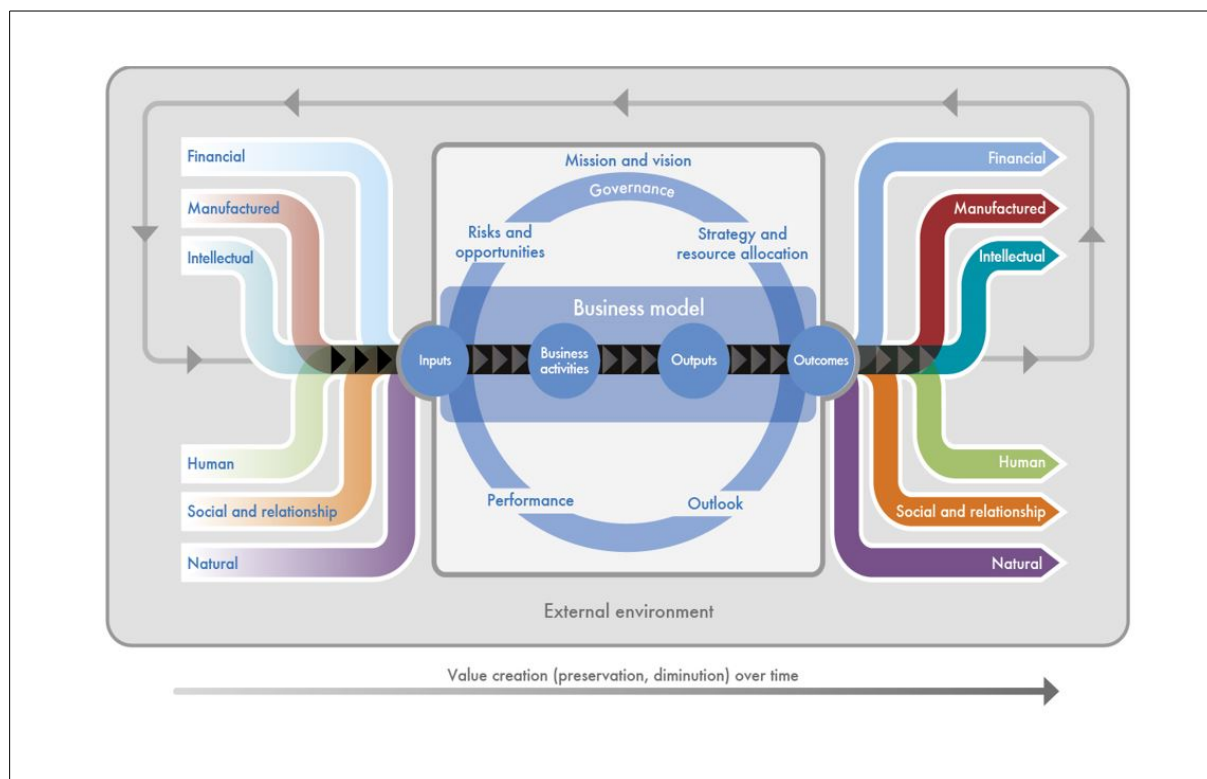
De dynamiek op deze thema’s is zéér groot, ontwikkelingen gaan extreem snel. Dat vraagt van planning, model- en scenario-opbouw ook nieuw en dynamisch instrumentarium. Ook voor dít toekomstplan geldt dat het een *richting* van technische, sociale én governance innovatie aan geeft die in de tijdhorizon van 5 a 10 jaar een beperkte houdbaarheid heeft. Ze zal dus continu getoetst en bijgesteld moeten worden.

Frank Diana, één van de leidende denkers over innovatie in de VS, visualiseerde de belangrijkste innovatieve trends in een samenhangend beeld.

Afbeelding 3: Schema Frank Diana, samenhangende innovatieve ontwikkeling

3. Waarden

Afbeelding 4: International Integrated Reporting Council (IIRC), background papers

Zoals aangegeven is het metabolisme en het samenhangend ecosysteem van het Gelders sociaal/economisch weefsel waardegestuurd. Deze waardevolle samenleving geeft hier nieuwe betekenis aan.

Randvoorwaardelijk wordt dat bepaald door bijvoorbeeld de Sustainable Development Goals of de vertaling van het Parijs Klimaatakkoord naar de Gelderse ontwikkelopgave. Daaraan gekoppeld is het uitgangspunt dat we uit gaan van meervoudige waardecreatie. Een samenhangende, positieve feedback in de samenleving, tussen domeinen en thema's verbindend en elkaar versterkend in wederkerige relaties en diensten. De 'International Integrated Reporting Council (IIRC)', heeft een breed geaccepteerd frame uitgewerkt van de kernwaarden die in al het handelen van belang zijn. Die kernwaarden vullen we met criteria.

Financieel

- **Internalisering van externe kosten:** De prijs van een product of dienst omvat meer dan de kosten van productie, marketing, onderhoud en distributie. Ze wordt ook bepaald door de externe kosten die door deze handelingen in ruimte en tijd worden veroorzaakt.

- **Revolverend, dus niet extractief:** Businesscases worden gedomineerd door herinvestering binnen het ecosysteem waarin ze functioneren. Rendement leidt tot nieuwe investeringen in dat systeem die duurzame ontwikkeling versterken.
- **Zero marginal cost economy versterkend:** Investerings richten zich op de zero marginal cost economy waarin open kennis, internet en communicatie en duurzame energie en energiebesparing leiden tot structurele verlaging van marginale kosten.

Materieel

- **Circulair, revolverend:** Organische en fysieke kringloop sluiten. Ook in de duurzame benutting van gebouwen, gronden en installaties, dus ook in woning- en utiliteitsbouw. De Trias Ecologica (en afgeleid daarvan de Trias Energetica) is de eerste stap om de vraag naar- en het gebruik van bronnen (grondstoffen, materialen, water, energie, enzovoort) zoveel mogelijk te beperken. Als je dan nog behoefte hebt aan een bron, gebruik dan eindeloze, onuitputtelijke bronnen. Alleen als dat niet genoeg is om aan de vraag te voldoen gebruik je eindige bronnen.

Intellectueel

- **Coöperatieve commons en eigenaarschap:** In de Commons: zoals 'duurzame energie, biodiversiteit, kennis en communicatie, is burger-coöperatief ondernemerschap uitgangspunt.

Menselijk

- **Inclusief, niet-discriminerend en emanciperend:** De bevolking in al haar diversiteit de ruimte biedend te participeren, belang, rendement en medezeggenschap verkrijgend in de ontwikkeling.

Sociaal/relatieel

- **Lerende omgeving vanuit het doen, foutvriendelijk:** Stimuleer waardegerichte ontwikkeling, een lerende omgeving en geef ruimte aan ontwikkelingsprocessen waarin het maken van fouten binnen de systeemgrenzen en randvoorwaarden goed te corrigeren zijn.
- **Transparant, open source, delend:** Zorg voor open en veilige toegang tot techniek, communicatiemiddelen, vervoer en materialen, uitgaand van co-creatieve ontwikkelprocessen en kennisdeling.
- **Samenwerkend, uitnodigend, democratisch:** Een open en actieve relatie tussen overheid, maatschappelijk middenveld, onderwijs- en onderzoeksinstituten en bedrijfsleven gericht op optimaal inzetten van functies en kwaliteiten op basis van democratische controle.

Natuurlijk

- **Biodiversiteit en dragend landschap versterkend:** Businesscases, materialenstromen richten zich op herstel en versterking van de natuurlijke biodiversiteit en het dragend landschap en haar historisch/culturele waarden.

4. Thema's en sturingsinstrumenten

De toekomstagenda Gelderland wordt gevormd in een omgeving met beperkte sturing. Nationaal en internationaal zijn de waarden die we als uitgangspunt nemen niet of in beperkte mate beschermd door wetten, regels, bestuurlijke besluiten en planningsinstrumenten. Daarbij is de sturing, bijvoorbeeld via belastingregels en financieringsinstrumenten zelden voorzien van een consequent lange termijn perspectief. Een aantal sturingsinstrumenten zijn marktverstoring, waardoor een robuuste marktontwikkeling binnen heldere kaders van duurzame ontwikkeling nauwelijks tot stand kan komen.

Daarom zal in de hier beschreven programmering voor de Toekomstagenda Duurzaam Gelderland een voorstel gedaan worden voor sturingsinstrumenten die als 'drivers' de richting bepalen en begrenzen. Dat zijn geen 'schuiven' in bijvoorbeeld een belastingtarief die geleidelijk open of dicht kunnen worden geschoven. Het zijn 'knoppen' van bestuurlijke keuzen die de 'waarden' van de Toekomst Agenda vertalen in een concreet besluit waarmee ook de richting wordt bepaalt.

Sommige van deze knoppen, in dit document aangegeven met een groen vinkje, zijn keuzen op het gebied van prijsbeleid (internalisering externe kosten) of dwang (regelgeving). Andere zijn procesgerichte beleidskeuzen en kaderstellende uitgangspunten.

1.1 Financiering Stimulerend financieel instrumentarium, marktfaciliteiten opschaling (oa duurzaamheidsfonds, garantstelling, public bonds), de uitvoeringsorganisatie (voor versnelde capaciteitsopbouw, versnelling van processen). Investeren in klein (start-up, lokaal) naar de markt in open en collectief verband, zodat de interventie groot wordt en door de markt gedragen wordt. Focus ligt op cyclische, revolverende financieringsbasis en geen extractief aandeelhouderssysteem.

- ✓ Financiële instrumenten van de overheid als subsidiëring, procesondersteuning, garantstelling en financiering zijn voor meer dan 90% gericht op het faciliteren van processen, producten en businesscases naar opschaling in de markt.
- ✓ De overheid neemt bij de bepalende en dringende processen waar de markt faalt (zoals de transitie in de gebouwde omgeving middels Esco's/Esco platforms) een publiek aandeel om daarmee grootschalig, betrouwbaar, revolverende maatschappelijke businesscase naar energieneutraal te verzekeren.

1.2 Dragende governance: In alle provinciale, regionale en gemeentelijke processen is sprake van gelijkwaardige samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld.

- De Gelderse overheden zien ondernemers van, voor en door burgers, zoals energiecoöperaties, als noodzakelijke en eigenstandige partners en zullen deze partners een volwaardige positie bieden in opkomende markten voor duurzame energie, energiebesparing, mobiliteit, kennisdeling en participatie. Dit vertaalt zich in aanbestedingbeleid, omgevingsvisie en ontwerpprocessen van beleid en uitvoering.
- Alle Gelderse regio's hebben eind 2018 op basis van een routekaart die samengesteld is mét bedrijfsleven én maatschappelijk middenveld een gemeenschappelijk uitvoeringsplan waarin de instrumentele thema's (dragende infrastructuur, transitie in de gebouwde omgeving, transitie bedrijfsleven en het energieleverend landschap) worden beschreven en, kwantitatief onderbouwd, actieplannen zijn vormgegeven.

2. De dragende infrastructuur: digitaal, een nieuw ecosysteem van het Internet of Things, sensoren, open data, metadata, feedback mechanismen, communicatie, mobiliteit en handel (oa in energie).

- Het Gelders, regionaal en gemeentelijk mobiliteits-beleid gaat uit van een verbod op de verkoop van transportmiddelen met emissies in combinatie met een verbod op transportmiddelen met emissies in Gelderse binnensteden en dorpskernen in 2025¹.
- Welke maatregel/driver leidt tot zekere uitrol glasvezel, versnelde ontwikkeling communicatie technologie?

3. De gebouwde omgeving: Wijk vd Toekomst, energieleverende nieuwbouw, bereikbaarheid, opwekking duurzame energie.

- In alle planningsmodellen, businessstoetsen, bouwplannen, en kostenbatenanalyses gaan de Gelderse partners van het Gelders Energieakkoord uit van een energiebelasting van minstens 50 Euro/ton CO₂ en het afwezig zijn van het waterbed-effect in het Emissie Handels Systeem.²

1) Uiteraard zijn dergelijke verboden maar beperkt het domein van decentrale overheden. Echter, decentrale overheden kunnen, met bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld, uit gaan van deze (noodzakelijk/wenselijke) werkelijkheid en inrichting openbare ruimte, oplaadinfrastructuur, service-structuur etc. conform aan deze ontwikkeling aanpassen. Dát de niet-electrisch gedreven auto uit het straatbeeld zal verdwijnen is immers een gegeven.

2) Een realistisch perspectief is 40 a 80 Euro/ton... Gezien de enorme druk op het klimaat en de wens van overheden om het emissiehandels systeem te doen slagen is dit een redelijk uitgangspunt. Ook als de wérkelijke CO₂-prijs nú te laag is wéten we dat ze zal stijgen. De GEA partners zullen nationaal én internationaal ook moeten pleiten voor een dergelijk ETS regime. Planning (zie bv de traagheid van de gastransitie in de nieuwbouw) gebeurt op basis van een horizon van minstens 5 jaar.

4. Transitie bedrijfsleven: Bedrijventerreinen v.d. Toekomst, de bouw van de toekomst, procesindustrie en MKB.

- Naast de CO2 prijs en waterbedeffect geldt hier het planningsdoel: Volledige elektrificatie en duurzame warmtevoorziening van industriële processen voor bedrijven in Gelderland vóór 2050.

5. Het energie/klimaatlandschap: Energieleverend landschap (bedrijventerreinen, woningen, buitengebied, infrastructuur), duurzame voedselvoorziening, duurzame bedrijfsvoering agrarische sector, het landschap van de gezondheid en het biodivers landschap als drager van veerkracht

- Gelderland produceert alle duurzame energie nodig voor wonen, bedrijvigheid en mobiliteit op eigen grond en vanuit haar bewonersaandeel van wind-op-zee. Daartoe werkt ze de noodzakelijke opwekcapaciteit uit, oa op basis van de besparingspotentie, en projecteert deze in haar ruimtelijke omgeving.
- Gelderland gaat uit van een klimaatvoetafdruk van de Gelderse landbouw die in 2050 'nul' is. Daartoe maakt ze een concrete berekening van de huidige voetafdruk, inclusief de afwentelingseffecten van de voedsel/eiwitproductie van Gelderland in het buitenland en gebaseerd op de tijdhorizon 2050³. Samen met bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld ontwerpen de partijen een concreet transitiepad met tussenstappen van maximaal 5 jaar per stap.

De uitwerking per domein

Per domein zijn de onderwerpen beschreven die de eerste **vijf-jaar** agenda gaan bepalen

De uitdaging is om:

- a) Het frame volledig te maken, maar tóch open te houden
- b) Het frame logisch te houden, conceptueel duurzaam
- c) De acties/thema's te gaan beschrijven op een manier dat een investeringsplan ontstaat

3) Voor deze berekening wordt dus voor o.a. lachgas en methaan uitgegaan van een Greenhouse Warming Potential (CO2 equivalent) van max. 32 jaar, op basis van de laatste inzichten.

5. Investeringsagenda

Een eerste inventarisatie:

Financieel

- Basisdocument 'De Versnelling Financieren' verbinden met de 'Groeiversneller' en combineren in een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie olv Oost NL in verbinding met de markt.
- Operationaliseren van financieel instrumentarium en het selecteren van transitionele businesscases en deze ondersteunen en begeleiden naar doorbraak.
- Versterken van de GEA businessstafel als platform van reflexie en aansturing en identificatie van sleutelprojecten
- Het maken van een macro-economische verkenning van de investeringsopgave duurzaam Gelderland, in combinatie met haar regio's

Dragende infrastructuur

- Regie op communicatie: een ontwikkelplan voor een faciliterende en dragende internet-infrastructuur, inclusief governance, financiering en regie.
- Open kennisdeling: faciliteren van open kennisplatforms en kennis- en organisatie ecosysteem gericht op de samenhang én diversiteit van alle stakeholders van Gelders tot lokaal niveau, gebruik makend van open source en social media ontwikkelingen.
- De zorginfrastructuur van de toekomst: op basis van demografische ontwikkelingen, technologische innovatie (domotica, maar ook mobiliteit) met de kennis van de zorg investeren in een duurzame zorginfrastructuur.
- Met de logistieke partijen (oa rail en vrachtverkeer) investeringsplan uitwerken voor duurzame infrastructuur die anticipeert op dominantie elektriciteit, waterstof en internet.
- Antiperend op variabele prosumerstarieven in energie en versnelde diversificatie energiebronnen en prosumersrollen en opslag experimenten stimuleren en aan gaan die lokale uitwisseling van energie en optimalisatie van energiebronnen en opslag versterken, inclusief blockchain technologie en (deels) autonome netten, zowel voor bedrijven(terreinen) als gebouwde omgeving.

Gebouwde omgeving

- Concretisering van de ESCO voor de gebouwde omgeving (gericht op woningen: particulier en huur), mogelijk aangevuld met maatschappelijk vastgoed. Esco kan een publiek/privaat Esco platform worden die regionale en lokale Esco's ondersteunt. Eerste investeringsopgave sluit aan bij Wijk van de Toekomst.

- Concretisering van de coöperatieve elektrische deelauto en daarbij het vormgeven van een majeur businessplan om door heel Gelderland de coöperatieve elektrische deelauto als goed betaalbaar alternatief voor de particuliere brandstofauto aan te bieden.

6. Financieel instrumentarium

Met ondersteuning van Innovatiepartners heeft de thematafel businessondersteuning van het Gelders Energieakkoord een financiële onderlegger samengesteld (De versnelling financieren, april 2017). Daarin zijn de belangrijkste fasen van ontwikkeling in benoemd. En, bij elke fase is het financieel ondersteunend instrumentarium uitgewerkt en grotendeels 'klaargezet' voor implementatie.

Het gaat om drie sporen:

1. Innovatie

Een transitie naar een nieuw energetisch systeem heeft continue innovatie nodig. Wat nu top of the bill is, zal in de toekomst worden ingehaald door nog betere technologische en maatschappelijk gedragen oplossingen. Dit vraagt om nieuwe concepten, van de ontwikkeling van technologische concepten tot toepasbaarheid in de praktijk. Dit technologische innovatiepad is tot op heden dominant, bijvoorbeeld in het nationale innovatiebeleid en in de Innovatie- en investeringsregeling van de Provincie Gelderland. Dit innovatieve spoor is vanzelfsprekend van blijvend belang om toepasbare technologie te ontwikkelen die dienstbaar is aan de grote maatschappelijke doorbraken.

2. Realisatie

Het tweede spoor gaat uit van bewezen technologie, onder andere uit spoor 1, die toepasbaar is in de praktijk en beschikbaar is voor de markt. Om een versnelling te realiseren is primair een goede businesscase nodig. Deze kan soms draaien op de opbrengst die met de toegepaste technologie zelf wordt gerealiseerd (circa €0,06/kWh of €0,23/m³ gas), maar vaak is dit onvoldoende om de businesscase financieerbaar te maken. Een rendabele businesscase in de nieuwe economie draait om meervoudige toegevoegde waarde, waarbij naast geld ook sociale en ecologische waarde meetelt. Dit kan door bijvoorbeeld naast energetische waarde – het primaire doel – ook andere waarden onderdeel te maken van de businesscase en deze voor de individuele gebruiker met elkaar in verband te brengen. Denk daarbij aan vergroening van de mobiliteit of de straatverlichting, ondersteuning van sociale voorzieningen als zwembaden, bibliotheken, verfraaiing van het landschap, verhuurbaarheid van het woningbestand etc.

3. Opschaling naar de markt

Voor de beoogde versnelling die het Gelders Energieakkoord nastreeft is dit derde spoor van cruciaal belang. Het zorgt voor de bundeling van de lokale initiatieven die vanuit de energieke samenleving en het toekomstgerichte bedrijfsleven ontstaan. Deze gebundelde initiatieven gaan een rol spelen in de grote transitie, doordat een professionele organisatie op gelijkwaardige wijze kan meepraten bij de toekomstgerichte inrichting van de samenleving. Deze grootschalige ontwikkelingen bieden het volume en de risico-rendementsverhouding die institutionele investeerders en private investeringsmaatschappijen hanteren bij hun afweging om al dan niet in deel te nemen in

de energietransitie. Door dit proces te ondersteunen ontstaat aansluiting bij deze grote financiële partijen.

Binnen spoor 2, de realisatie, onderscheiden we drie fasen: validatie, doorontwikkeling en implementatie. Een innovatie gaat naar de markt. Het businessplan dient gevalideerd, en vaak aangepast en verrijkt te worden. Ze wordt versterkt en vervolgens geïmplementeerd. Pas nadat ze zich bewezen heeft zal de markt haar willen oppakken naar opschaling (spoor 3).

Afbeelding 5: Fasen in product/business ontwikkeling Gelders Energieakkoord

Bij de innovatiefase bestaat landelijk en provinciaal instrumentarium, zoals de algemene starters-ondersteuning (1), Generation-E (2) en de EFRO en Interreg 5A/B trajecten (3).

Ook voor Spoor 2, fase 1 (de validatie), bestaat financieel instrumentarium. Bijvoorbeeld subsidieregelingen of specifieke studies (4 en 5) en de groeiversneller (6 en 7).

Voor Spoor 2, fase 2 (de doorontwikkeling) wordt een ontwikkelfonds (9), specifiek gericht op energiecoöperaties, uitgewerkt. Hiermee kunnen voorinvesteringen gedaan worden die zich in de businesscase terugverdienen.

Dan komen we bij Spoor 2, fase 3 (de implementatie). Het project of programma gaat concreet uitgevoerd worden in de reële markt, maar nog wel stevig financieel ondersteund vanuit het GEA instrumentarium. Daarvoor bestaat bijvoorbeeld een subsidieregeling die energiecoöperaties steun geeft bij de ontwikkeling van grotere zonneparken, op basis van grotendeels eigen financiering (crowdfunding) (8). Ook het Innovatiefonds Energie Gelderland (het IEG fonds) biedt in die fase een belangrijke bron van steun (10).

Vervolgens wordt opgeschaald naar de markt. Vanuit het GEA wordt hiertoe, in overleg met oa de pensioenfondsen, toegewerkt naar een groot duurzaamheidsfonds dat marktinitiatieven direct kan ondersteunen.

Een deel van de projecten en programma's zal deze route volgen. Thematafels zorgen voor integraliteit en wederzijdse afstemming. Maar het is nadrukkelijk geen exclusieve route voor partners van het GEA, integendeel. Er zijn zeer veel initiatieven in de markt die, passend bij hun fase, de 'sales-thunnel' in kunnen gaan en gebruik kunnen maken van het instrumentarium dat klaar staat.

Het financieel instrumentarium zoals nu is vormgegeven is lang niet altijd 'waardegestuurd'. Financieel en CO2 rendement zijn voor een aantal instrumenten (denk aan groeiversneller en IEG fonds) belangrijk. Vanuit deze versnellingsagenda duurzaam Gelderland wordt nadrukkelijk voor al het instrumentarium een set waarden toegevoegd, zoals geformuleerd bij de uitgangspunten van dit document.

Deze set van waarden kan zélf ook bijdragen aan het financieel instrumentarium. Dat gebeurt het meest concreet met het Klimaatfonds

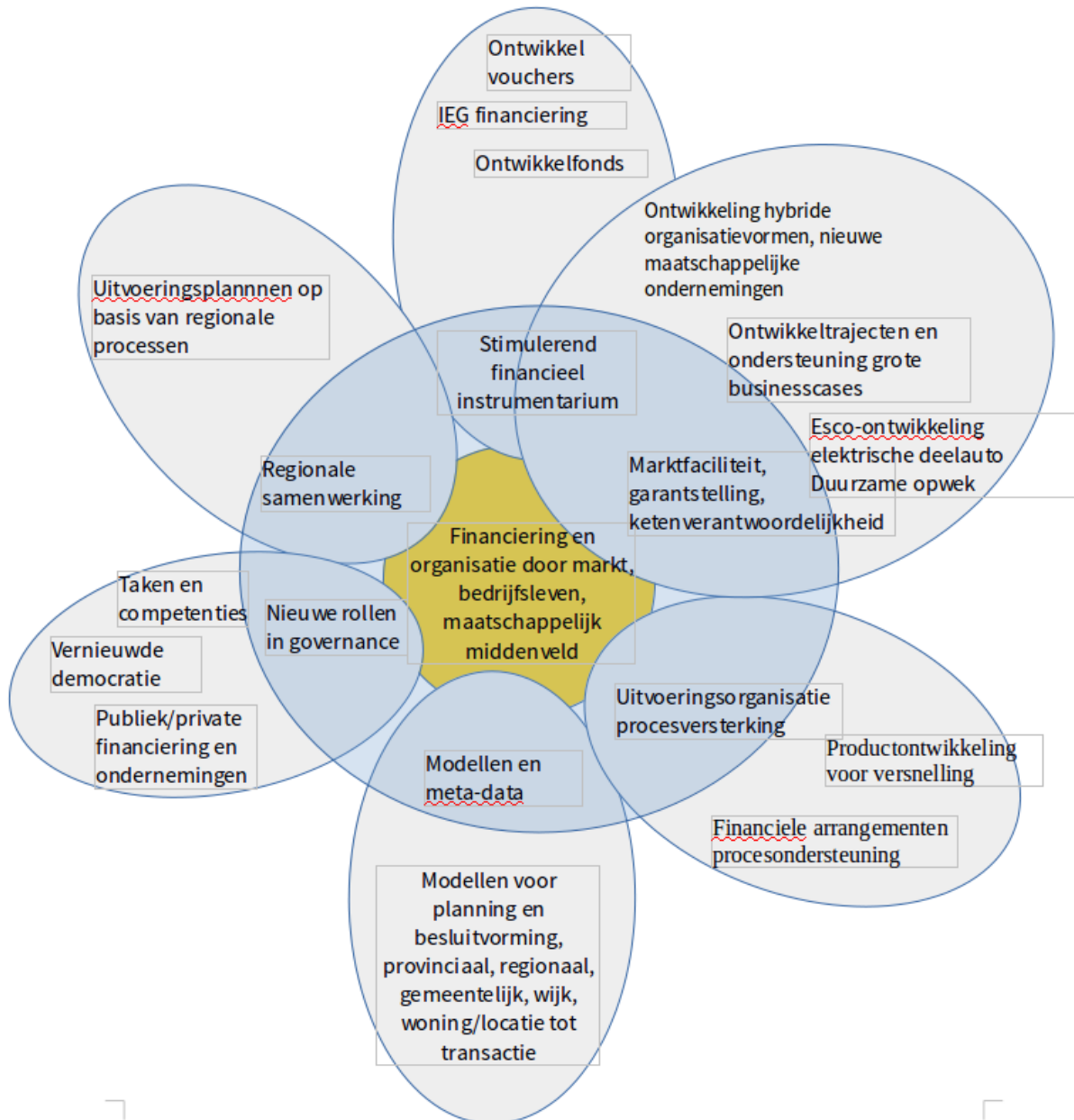
Het Klimaatfonds

Het Gelders Energieakkoord sluit aan bij de Greendeal Nationale Koolstof Markt die in april 2017 is ondertekend. In deze GreenDeal wordt concreet uitgewerkt hoe CO2 beprijzing in een nationale markt kan functioneren en worden klimaatfondsen vormgegeven. In Nederland functioneren (oa in Zeeland, Den Haag en Utrecht) CO2 fondsen die op basis van geobjectiveerde criteria de CO2 emissie compenseren. Op dit moment wordt, onder auspiciën van de GreenDeal partners een methodiek en een concrete prijs uitgerekend. Deze zal, naar verwachting, tussen de 40 a 60 Euro/ton vallen. Vanuit die prijs is, in Nederland, concreet werk met wind, zon, waterkracht maar ook in veenweidegebieden (vastlegging CO2 in de bodem) en op zandgronden te realiseren.

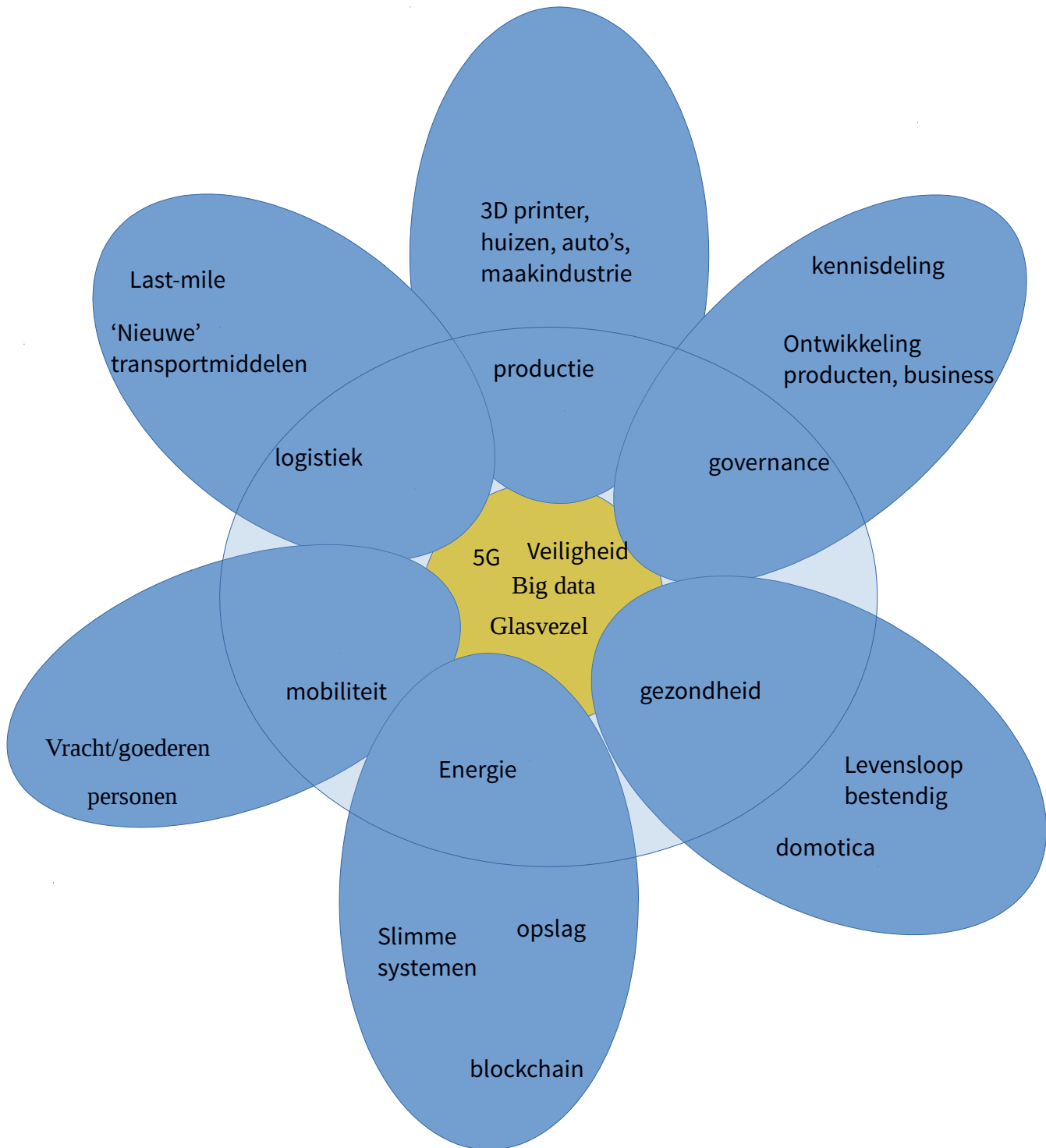
De CO2 prijs, zo is ook het voorstel in deze versnellingsagenda, zal integraal deel zijn van de modellen en kosten/baten analyses voor de Gelderse en lokale energieplanning. Ze kán, via het instellen van een dergelijk fonds, ook daadwerkelijk geheven worden. Voor bijvoorbeeld overheden, die niet in een marktconcurrentie met het buitenland werken, is een dergelijke aanpak goed te verdedigen.

Thijs de la Court

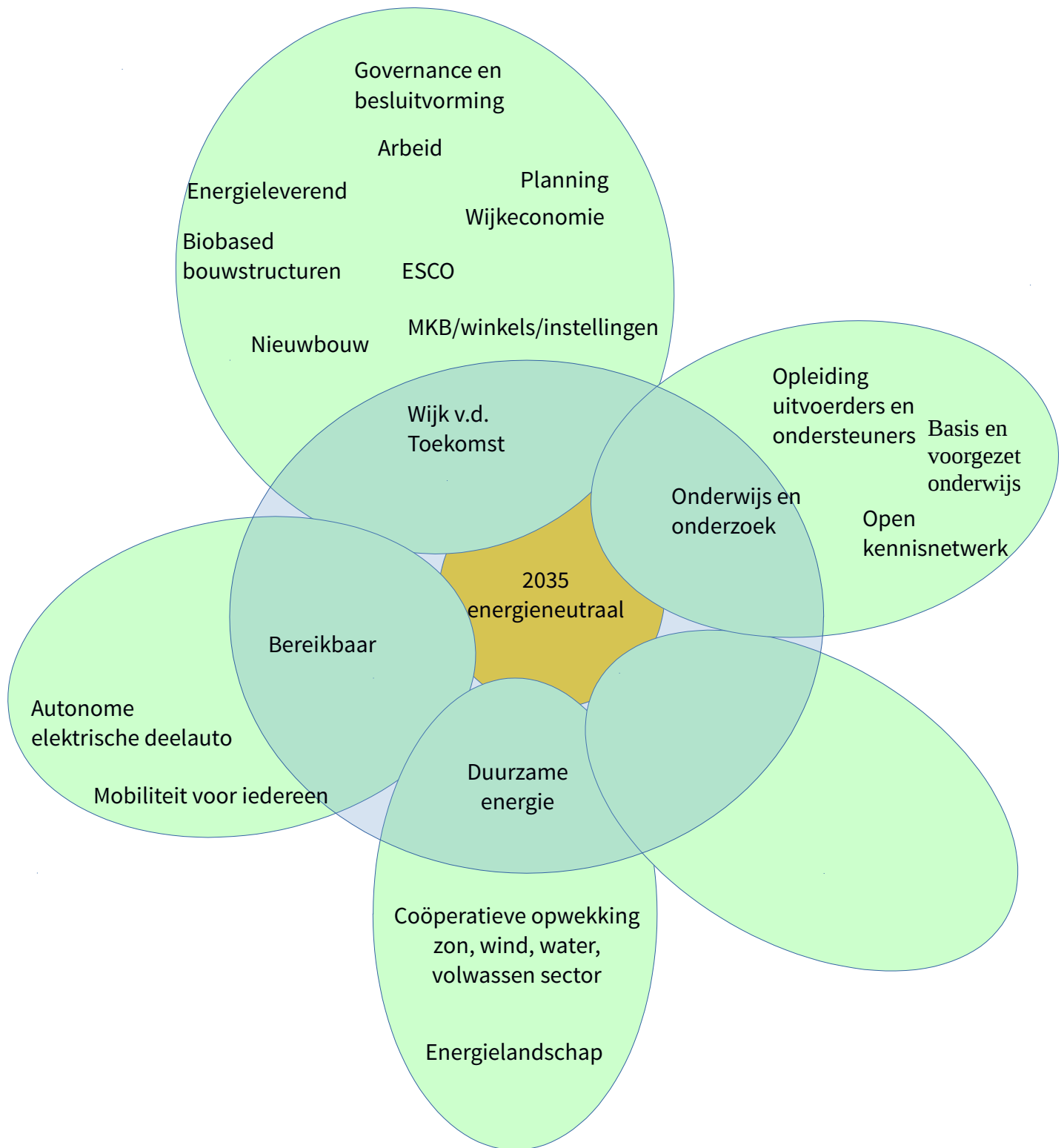
1. Financiering en dragende governance

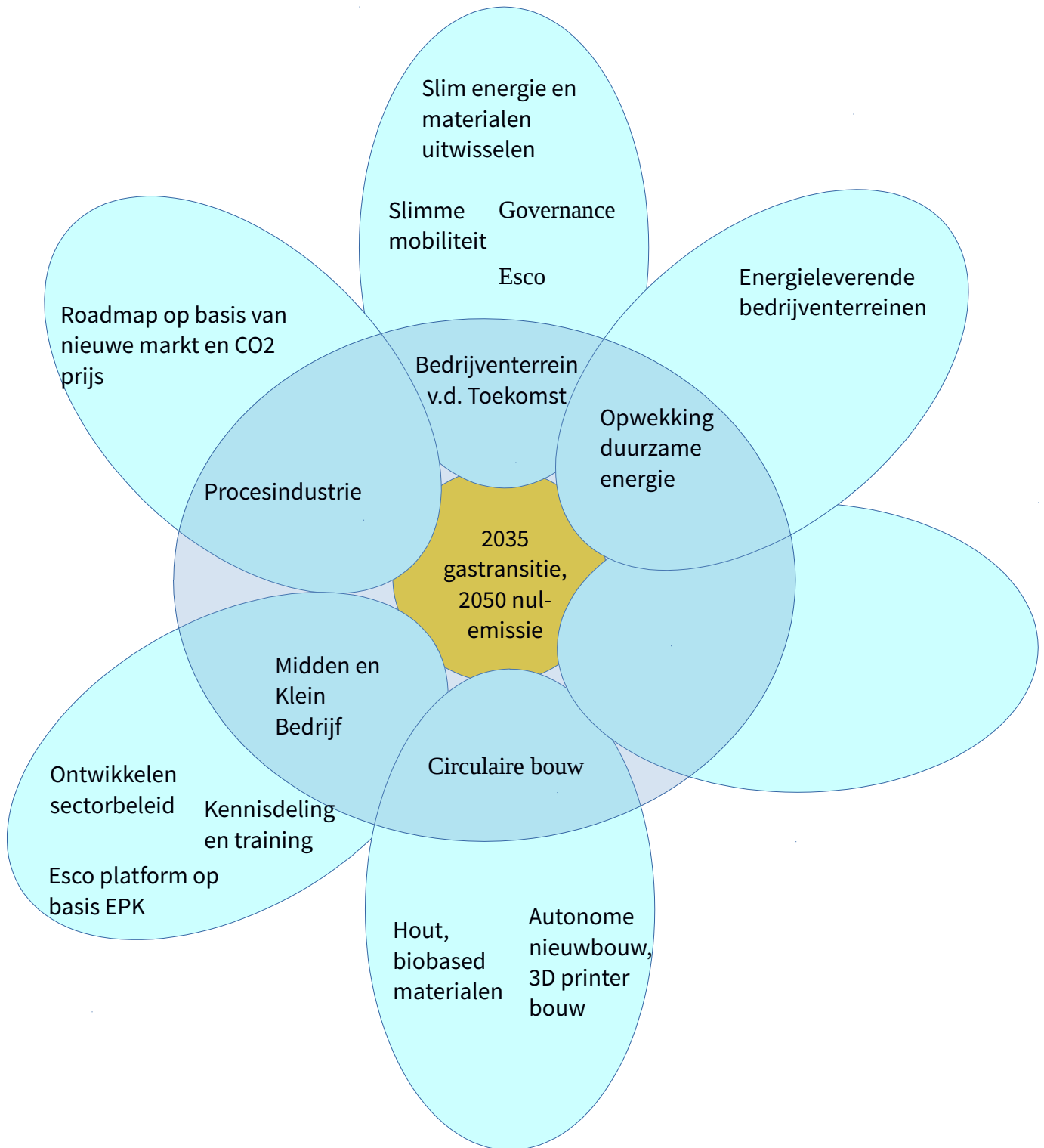
2. De dragende infrastructuur

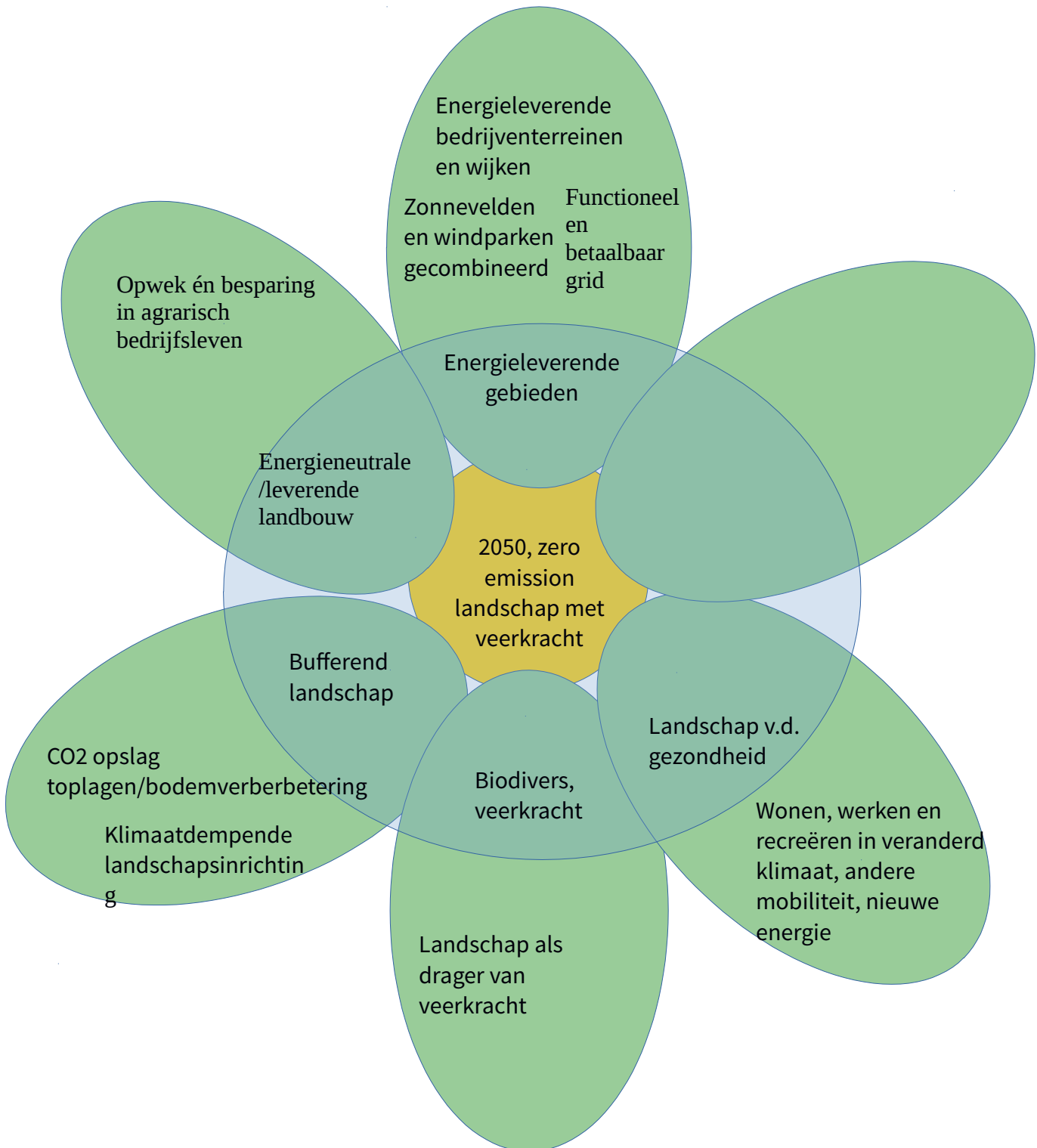
3. Gebouwde omgeving

4. Bedrijfsleven

5. Energielandschap

5. Niet voor de tekst, maar ik krijg onderstaand figuur niet 'gekopieerd' ... dus bewaar 'm even tot ie hier af is... niet belangrijk dus, deze pagina (behalve als je wilt veranderen in teksten e.d.).

